

ÖĞRETMENLERİN SOSYO-DEMOGRAFİK, SOSYO-EKONOMİK VE SOSYO-KÜLTÜREL DURUMLARI RAPORU

665 bini resmi kurumlarda, 51 bini özel kurumlarda, 92 bini yaygın resmi ve özel eğitim kurumlarında olmak üzere toplam 808 bin öğretmenimizin, dersanelerde çalışan 50 bin öğretmenin, tüm eğitim fakültelerinden mezun olan 52 bin öğretmen adayının, son yapılan KPSS'ye giren 235 bin öğretmen adayının, 5 bin 500'ü öğretmen yetiştiren eğitim fakültelerinde bulunan 105 bin öğretim elemanının 24 Kasım Öğretmenler Günü kutlu olsun.

Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi (EBSAM), Milli Eğitim Bakanlığı'ndan en son resmi rakamları alarak öğretmenlerimizin demografik, ekonomik ve kültürel anlamda nasıl bir yapı içerisinde olduklarını inceledi.

Her yıl ortalama 40 bin öğretmenin atandığı, 20 bin öğretmenin emekli olduğu, 50 bin öğretmen adayının mezun olduğu eğitim sistemimizde öğretmenlerin yeri apayrıdır. Eğitimimizi şekillendiren ve nesillerimizi en iyi şekilde yetiştirmeye çalışan geleceğimizin mimarı öğretmenlerimizin birçok sorunu bulunmakta ve bu sorunlarının başında da ekonomik sıkıntılar gelmektedir. Ekonomik anlamdaki sıkıntı, öğretmenlerimizin geleceğini her açıdan etkilemektedir. Çünkü ekonomik durum; aile kurulması, ev ve eşya alınması, kişisel ve mesleki gelişimin sağlanması, kültürel faaliyetlerde bulunulması veya geleceğe yönelik yatırım yapılması gibi birçok konuda etkili olmaktadır.

1- Giriş

Toplumların dört temel hizmet alanı vardır: Eğitim, güvenlik, adalet ve sağlık. Eğitim, bunların tümünün temelini oluşturur. Eğitimin en önemli unsuru olan öğretmenlerin sorunları çözülmeden en iyi eğitim sisteminde bile gelişme sağlanamaz ve sorunlar çözülemez. Her kademedeki öğretmenin en temel sorunu ise ekonomik sorunlardır. Ücretler, öğretmenlerin hayat standartlarının temel göstergeleridir. Bu nedenle ücretler, öğretmenlerin yaşam koşulları, mesleki tatminleri, tükenmişlikleri, dolayısıyla öğretmenlerin genel anlamda her türlü durumu hakkında bize bilgi vermektedir. Nitelikli eğitim vermenin en önemli ögesi olan öğretmenlerin gelir dağılımında aldığı pay, onların, hem kendilerinin hem de sunduğu hizmetin niteliğini görmekte bize yardımcı olur.

İnsanların eğitim durumuna göre işgücüne katılım ve işsizlik oranlarına bakıldığında, eğitim düzeyi arttıkça işgücüne katılım oranı da artmakta ve işsizlik azalmaktadır. Eğitim düzeyi yüksek olan ülkelerin ekonomik gelişmişliği de yüksektir. Eğitimin ekonomiye yapacağı katkı, eğitim gören kişiye üretim yeterliği kazandırmakla sağlanır. Toplumlarda, eğitimin ve eğitimcinin önemli unsurlar olduğundan yola çıkarak, toplumsal gelişmenin temel dinamiklerinden biri olan eğitimin daha iyi bir noktaya gelmesinde öğretmenlerin aldığı ücretin etkin bir rolü olduğu, hem OECD hem de Avrupa Birliği'nin ilgili raporlarında görülmektedir. Öğretmenlerin performanslarını doğrudan etkileyen en temel sorunları çözülmedikçe, Türkiye'nin her alandaki gelişmesinin önü tam anlamıyla açılmış olmayacaktır. Gelişmiş ülkeler, toplumların gelişiminde eğitimin önemini dikkate alarak, milli gelirlerinden önemli bir payı eğitime ayırmakta; insan kalitesine yatırım yapmakta ve işgücünün niteliklerini yükselterek üretime, verimliliğe katkı sunmaktadır.

Ekonomik refahın sağlanamaması nedeniyle günümüzde mesleğine çok düşkün öğretmenler bile kendilerini okula, öğrencilere ve eğitime tam manasıyla verememektedir. Ailelerini geçindirmek ve borçlarını ödemekle meşgul olan öğretmenler, eğitimin sorunlarına ilgi duymak, kendi mesleki seviyelerini yükseltmek gibi çabaları doğal olarak ikinci plana atabilmektedir.

Mesleğin maddî yönüyle ilişkili olarak toplumsal statüsünün her geçen gün düşmesi

Diğer mesleklerde olduğu gibi, öğretmenlerin de toplumsal statüsünü ve saygınlığını belirleyen etkenlerden biri ekonomik durumdur.

Öğretmenlik mesleği, hemen hemen tüm ülkelerde, aldığı eğitim düzeyinin aksine geliri en düşük olan mesleklerden biridir. Öğretmenlik mesleği, toplumda çok saygın ve önemli olduğu kabul edilmekle birlikte, statüsü düşük meslekler arasında yer almaktadır.

Raporumuzda, öğretmenlerin durumları demografik, ekonomik ve kültürel olmak üzere üç aşamada incelenmiştir.

2- Öğretmenlerin Sosyo-Demografik Durumları

Son yıllarda öğretmenlik mesleğine ilgi artmakla birlikte, eğitim fakültelerinin sayısı da artmıştır. Buna bağlı olarak ihtiyaçtan fazla öğretmen adayının mezun olması, atamayı bekleyen öğretmen adaylarının sayısını artırmıştır. Kasım 2010'da Milli Eğitim Bakanlığı'ndan (MEB) elde edilen öğretmenlere ilişkin demografik özellikler incelendiğinde;

Tablo 1. 2010-2011 Öğretim Dönemi Eğitim Kademesine Göre Resmi Kurumlardaki Öğretmen Sayıları

	Okul Öncesi		İlköğretim		Ortaöğretim		Yaygın Eğitim		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Yönetici	1.155	3,3	40.182	9,4	22.306	11,2	4.111	38,5	67.826	10,0
Kadrolu	18.136	51,1	343.355	80,0	170.363	85,2	6.494	60,8	539.060	79,7
Sözleşmeli	16.174	45,6	45.612	10,6	7.373	3,7	75	0,7	69.234	10,3
Toplam	35.465	5,3	429.149	63,5	200.042	29,6	10.680	1,6	676.120	100,0

Türkiye'de resmi kurumlarda okul öncesi eğitimde 35.465, ilköğretimde 429.149, ortaöğretimde 200.042 ve yaygın eğitimde 10.680 öğretmen görev yapmaktadır. Bu kurumlardaki 676.120 öğretmenin 67.826'sı yönetici, 539.060'ı kadrolu ve 69.234'ü (%10,3) sözleşmelidir.

Tablo 2. Öğretmenlerin Mesleki Statüye Göre Dağılımı (2009-2010)

Bölgeler	Kadrolu (%)	Sözleşmeli (%)	Ücretli (%)	Toplam (%)
Akdeniz	83,8	5,7	10,5	100
Doğu Anadolu	64,2	25,7	10,1	100
Ege	87	6,1	6,9	100
Güneydoğu Anadolu	69,8	18,5	11,7	100
İç Anadolu	87,9	5	7	100
Karadeniz	83,9	9,6	6,5	100
Marmara	81,6	7,7	10,6	100

Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki öğretmenlerin %25,7'si, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki öğretmenlerin ise %18,5'i sözleşmelidir.

Tablo 3. 2010-2011 Öğretim Dönemi Kurumlara Göre Sözleşmeli Öğretmen Sayıları

Kurum	Sözleşmeli Öğretmen Sayısı	%
Okul Öncesi	16.174	23,4
İlköğretim	45.612	65,9
Ortaöğretim	7.373	10,6
Yaygın Eğitim	75	0,1
Toplam	69.234	100

Sözleşmeli öğretmenlerin %65,9'u ilköğretim okullarında, %23,4'ü ise okul öncesinde görev yapmaktadır. Bununla birlikte Mart 2010 itibariyle genel bütçe kapsamındaki kamu kurumlarında istihdam edilen 146.831 sözleşmeli personelin %46,3'ü MEB'de sözleşmeli öğretmen olarak çalışmaktadır (67.952). Genel bütçe kapsamında en çok sözleşmeli istihdamı MEB'dedir.

Tablo 4. 2010-2011 Öğretim Dönemi Resmi Kurumlardaki Öğretmenlerin Eğitim Düzeyine Göre Dağılımı

	Ön Lisans		Lisans		Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kadrolu	63.872	10,5	511.047	84,2	31.271	5,2	696	0,1	606.886	100,0
Sözleşmeli	20	0,03	67.568	97,59	1.646	2,38	-	-	69.234	100,0
Toplam	63.892	9,4	578.615	85,6	32.917	4,9	696	0,1	676.120	100,0

Kadrolu öğretmenlerin %84,2'si, sözleşmeli öğretmenlerin ise %97,6'sı lisans mezunudur. Kadrolu öğretmenlerin %5,2'si yüksek lisans ve %0,1'i doktora öğrenimine sahiptir. Yüksek lisans öğrenimi görenlerin büyük bir çoğunluğunu ise tezsiz yüksek lisans yapıp formasyon eğitim alanlar olduğu söylenebilir.

Tablo 5. 2010-2011 Öğretim Dönemi Resmi Kurumlardaki Öğretmenlerin Yaşlarına Göre Dağılımı

	18-30 Yaş		31-40 Yaş		41-50 Yaş		50-60 Yaş		61 Yaş ve Üzeri		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Yönetici	4.800	7,1	27.736	40,9	19.563	28,8	15.273	22,5	454	0,7	67.826	100,0
Kadrolu	144.000	26,7	233.276	43,3	120.720	22,4	40.093	7,4	971	0,2	539.060	100,0
Sözleşmeli	59.311	85,7	9.839	14,2	74	0,1	-	-	-	-	69.224	100,0
Toplam	208.111	30,8	270.851	40,1	140.357	20,8	55.366	8,2	1.425	0,2	676.110	100,0

Resmi kurumlarda çalışan kadrolu öğretmenlerin yaşları incelendiğinde, ağırlıklı olarak 31-40 yaş arasında olduğu görülmektedir. Yöneticilerin %40,9'u ve kadroluların %43,3'ü 31-40 yaş arasındadır. Sözleşmeli öğretmenlerin %85,7'si 18-30 yaş arasındadır. Sözleşmeli öğretmenliğin 5 yıllık bir geçmişi olduğu göz önünde bulundurulursa, 18-30 yaş arası meslekte yeni olan sözleşmeli öğretmenlerin oranının yüksek çıkması normaldir karşılanmalıdır. 41 ve üzeri yaşta olan yöneticilerin oranı %52 iken, 40 yaş altı kadrolu öğretmenlerin oranı %70'tir.

Tablo 6. Resmi ve Özel Kurumlardaki Öğretmenlerin Yaşlara Göre Dağılımı (OECD Ülkeleri Ortalaması, 2008)

	İlköğretim					Ortaöğretim				
	30 Yaş ve Altı	30-39 Yaş	40-49 Yaş	50-59 Yaş	60 Yaş ve Üzeri	30 Yaş ve Altı	30-39 Yaş	40-49 Yaş	50-59 Yaş	60 Yaş ve Üzeri
OECD Ortalaması	15,3	26,7	27,6	26,2	4,2	10,5	24,2	29,4	28,9	7,0

OECD ülkeleri yaş oranları ortalamalarına bakıldığında, 40 yaş ve üzeri öğretmenler ilköğretimde %58 iken ortaöğretimde %65,3 olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'de 40 yaş altı kadrolu

öğretmenlerin oranı %70 iken, OECD ülkeleri ortalaması bu rakamın yarısından biraz fazladır. Türkiye'nin daha genç bir öğretmen nüfusuna sahip olduğu bu rakamlarla ortaya çıkmaktadır.

Tablo 7. 2010-2011 Öğretim Dönemi Resmi Kurumlardaki Öğretmenlerin Mesleki Kıdemlerine Göre Dağılımı

	0-5 Yıl		6-10 Yıl		11-15 Yıl		16-20 Yıl		21 Yıl ve Üzeri		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Kadrolu	118.163	19,5	133.146	21,9	151.644	25,0	86.698	14,3	117.235	19,3	606.886	100,0
Sözleşmeli	69.224	100,0	-	-	-	-	-	-	-	-	69.224	100,0
Toplam	187.387	27,7	133.146	19,7	151.644	22,4	86.698	12,8	117.235	17,3	676.110	100,0

Sözleşmeli öğretmenlik 5 yıl önce başladığından, bu öğretmenlerin tamamının mesleki kıdemi 0-5 yıl arasındadır. Her dört kadrolu öğretmenden birinin mesleki kıdemi 11-15 yıl (%25) arasındadır.

Tablo 8. 2010-2011 Öğretim Dönemi Resmi Kurumlardaki Öğretmenlerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımı

	Bekar		Evli		Toplam	
	N	%	N	%	N	%
Kadrolu	125.159	20,6	481.727	79,4	606.886	100,0
Sözleşmeli	39.514	57,1	29.710	42,9	69.224	100,0
Toplam	164.673	24,4	511.437	75,6	676.110	100,0

Sözleşmeli öğretmenlerin %42,9'u, kadrolu öğretmenlerin %79,4'ü evlidir. Her 5 kadrolu öğretmenden 4'ü evlidir. Genel olarak da her 4 öğretmenden 3'ü evlidir. Sözleşmeli öğretmenlerde bekar oranının fazla olmasının nedeni, 5 yıldan az mesleki kıdeme sahip olmaları ve kadrolu olarak atanmalarındaki belirsizlik gösterilebilir.

Tablo 9. Kamu ve Özel Kurumlarda Çalışan Kadın Öğretmenlerin Oranı

	Okul Öncesi Eğitim	İlköğretim	Ortaöğretim		
			Genel Ortaöğretim	Mesleki ve Teknik Ortaöğretim	Ortaöğretim
Türkiye (2008)	95,3	49,8	42,7	39,8	41,4
OECD Ortalaması (2008)	96,9	80,5	57,8	51,2	53,7

Öğretmenler cinsiyetleri bakımından değerlendirildiğinde, Türkiye'de okul öncesindeki öğretmenlerin %95,3'ü kadındır. Bu oran, ilköğretimde %49,8'e, ortaöğretimde ise %41,4'e düşmektedir. OECD ülkeleri ortalamasına bakıldığında ise, kadın öğretmenlerin oranının Türkiye'deki her eğitim seviyesindeki kadın öğretmenlerin oranından yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 10. 2010-2011 Öğretim Dönemi Resmî Kurumlardaki Öğretmenlerin Branşlarına Göre Dağılımı

Branş	Öğretmen							
	Yönetici		Kadrolu		Sözleşmeli		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Sınıf Öğretmenliği	30.313	44,7	182.279	33,8	22.600	32,6	235.192	34,8
İngilizce	647	1,0	37.534	7,0	5.060	7,3	43.241	6,4
Okul Öncesi Öğrt	1.105	1,6	18.209	3,4	16.181	23,4	35.495	5,2
Türkçe	2.039	3,0	24.062	4,5	4.536	6,6	30.637	4,5
Türk Dili ve Edebiyatı	3.342	4,9	24.353	4,5	1.513	2,2	29.208	4,3
Fen ve Teknoloji	2.580	3,8	18.288	3,4	2.796	4,0	23.664	3,5
İlköğretim Matematik Öğr.	1.396	2,1	19.225	3,6	3.018	4,4	23.639	3,5
Matematik	1.298	1,9	20.720	3,8	1.099	1,6	23.117	3,4
Beden Eğitimi	902	1,3	18.028	3,3	1.639	2,4	20.569	3,0
Din Kült. ve Ahl.Bil.	4.084	6,0	14.950	2,8	1.532	2,2	20.566	3,0
Sosyal Bilgiler	3.128	4,6	15.295	2,8	1.970	2,8	20.393	3,0
Rehber Öğretmen	721	1,1	14.536	2,7	531	0,8	15.788	2,3
Tarih	2.961	4,4	10.961	2,0	390	0,6	14.312	2,1
Teknoloji ve Tasarım	515	0,8	10.692	2,0	946	1,4	12.153	1,8
Bilişim Teknolojileri	223	0,3	10.437	1,9	1.484	2,1	12.144	1,8
Görsel Sanatlar/Resim	398	0,6	10.231	1,9	519	0,7	11.148	1,6
Coğrafya	1.471	2,2	7.872	1,5	651	0,9	9.994	1,5
Biyoloji	826	1,2	8.358	1,6	370	0,5	9.554	1,4
Fizik	902	1,3	7.713	1,4	160	0,2	8.775	1,3
Kimya/Kimya Teknolojisi	846	1,2	7.335	1,4	252	0,4	8.433	1,2
Müzik	173	0,3	6.756	1,3	674	1,0	7.603	1,1
Felsefe	688	1,0	5.692	1,1	234	0,3	6.614	1,0
Diğer	7.268	10,7	45.534	8,4	1.079	1,6	53.881	8,0
Toplam	67.826	100,0	539.060	100,0	69.234	100,0	676.120	100,0

Öğretmenlerin %34,8'i sınıf öğretmenliği branşındadır.

Tablo 11. Yıllara Göre MEB'in Öğretmen Atamaları ve Mezun Öğretmen Adayı Sayıları

Yıllar	MEB Öğretmen Alımı (Kadrolu + Sözleşmeli)	MEB Öğretmen Alımı (Sözleşmeli)	Mezun Öğretmen Adayı
2003	-	-	39 516
2004	-	-	42 446
2005	37 784	18 282*	45 190
2006	36 218	9 276	47 485
2007	44 129	25 100	47 169
2008	35 051	17 384	48 869
2009	44 306	23 301	51 853
2010	9 406**	9 406 (Toplam 102 749)	52 526

*Kısmi zamanlı geçici öğretici

**Rakamın düşük olmasının nedeni, Ağustos ayında 31 bin öğretmen ataması iptal edildi. 25 Kasım'da başvurular yapıp, 6 Aralık'ta (7 Aralık'ta göreve başlayacaklar) 30 bin kadrolu öğretmen ataması yapılacaktır.

2010 yılında 52.526 öğretmen adayı eğitim fakültelerinden (Tezsiz yüksek lisans ve diğer eğitim fakülteleri dahil) mezun olmuştur. Bu rakam her yıl artmaktadır. MEB her yıl bu rakamın altında öğretmen ataması gerçekleştirmektedir. 2010 yılına kadar toplamda 102.749 sözleşmeli öğretmen

alımı yapılmıştır. Türkiye şartları göz önüne alındığında, öğrencilere daha nitelikli bir eğitimin verilebilmesi için en az 150 bin öğretmene ihtiyaç vardır.

3- Öğretmenlerin Sosyo-Ekonomik Durumları

Tablo 12. OECD Ülkelerine Göre Öğretmenlerin Aldığı Ücretler (2008, \$)

	İlköğretim		Ortaöğretim	
	Yeni Başlayan Öğretmen	15 yıllık Öğretmen	Yeni Başlayan Öğretmen	15 yıllık Öğretmen
Polanya	7 127	14 094	9 173	18 548
Macaristan	12 175	15 049	13 226	18 079
Türkiye (Ekim 2010)	15 180	16 246	15 180	16 246
Çek Cumhuriyeti	16 013	21 652	16 587	23 540
Portekiz	21 677	35 486	21 677	35 486
Fransa	23 735	31 927	26 400	34 593
İzlanda	24 266	27 226	25 503	31 983
Yeni Zelanda	25 964	38 412	25 964	38 412
Yunanistan	25 974	31 946	25 974	31 946
İtalya	26 074	31 520	28 098	35 290
Japonya	27 545	48 655	27 545	48 655
İsveç	28 409	33 055	30 533	36 163
Avusturya	28 622	37 914	30 353	42 177
OECD ortalaması	28 949	39 426	32 563	45 850
Finlandiya	29 386	38 217	32 731	44 919
Norveç	29 635	37 023	31 652	39 016
İskoçya	30 475	48 611	30 475	48 611
İngiltere	30 534	44 630	30 534	44 630
Kore	31 532	54 569	31 407	54 444
İrlanda	32 657	54 100	32 657	54 100
Avustralya	33 153	46 096	33 336	46 908
Hollanda	35 428	45 916	36 762	67 105
A.B.D.	35 999	44 172	36 398	47 317
İspanya	37 172	42 796	42 440	48 945
Danimarka	37 449	42 308	39 085	51 034
Almanya	43 524	54 184	51 722	63 634
İsviçre	44 308	56 493	58 781	76 207
Lüksemburg	48 793	67 723	71 508	98 849

Türkiye, OECD ülkeleri arasında öğretmene hem en düşük ücreti veren hem de mesleki kıdem bakımından en az ücret artışı veren ülkelerin başında gelmektedir. Bugün itibariyle yeni başlayan bir öğretmenin 1 yıllık ücreti 15.180 \$ (Ek dersler dahil) ve 15 yıllık kıdemli bir öğretmenin 1 yıllık ücreti ise 16.246 \$'dır. OECD ülkelerinde mesleki kıdem yılı arttıkça ödenen ücret de yüksek derecede artmaktadır.

OECD ülkelerinin çoğunda, göreve başlama ile en üst dereceye ulaşıncaya kadarki dönemde ciddi bir ücret artışı gerçekleşmektedir. Avrupa Birliği üyesi ülkelerde de başlangıç ücreti ile en yüksek derecedeki ücret farkı dikkat çekicidir. Türkiye’de mesleğe yeni başlamış bir öğretmenin ücreti ile 15 yıllık bir öğretmen ücreti arasındaki fark sadece 127 TL, 24 yıllık en üst kademedeki bir öğretmenin ücreti arasındaki fark ise 237 TL’dir. Türkiye’de 15 yıllık deneyimli bir öğretmen ile yeni başlayan bir öğretmenin ücreti arasındaki fark yıllık bin 64 dolar iken, OECD ülkeleri ortalaması arasındaki fark ise ilköğretimde 10 bin 477 dolar, ortaöğretimde 13 bin 283 dolara çıkıyor.

Cumhuriyet Döneminde Öğretmenlerin Ekonomik Durumu

Cumhuriyetin ilk yıllarından bugüne kadar öğretmen ücretlerinin iyileştirilmesi gerektiğine ilişkin birçok vaatte bulunulmuş, buna karşın öğretmen ücretlerinde beklenen gelişme sağlanamamıştır. Öğretmenlerin her yıl alım gücünün düştüğü görülmektedir.

Tablo 13. Öğretmen Ücretlerinin Cumhuriyet Altınına Göre Durumu

Yıl	Cumhuriyet Altını	Öğretmen Ücreti	Alnabilecek Altın
1923	-	-	25 adet
1946	33.1 TL	400 TL	12 adet
1990	217.764 TL	969.894 TL	4,4 adet
2003	110.000.000 TL	550.000.000 TL	5 adet
2010*	418 TL	1.856 TL	4,5 adet

*Kasım 2010, Cumhuriyet Altını: 418 TL, 1.856 TL 10 yıllık bir öğretmenin ücreti ve ek ders ücreti ile birlikte)

1923 yılında bir öğretmene aylık verilen ücretle ortalama 25 cumhuriyet altını alınabilirken, günümüzde ise yalnızca 4,5 cumhuriyet altını alınabilmektedir.

2010 ve 2011 Yıllarında Öğretmen Ücretleri

2010 yılında sözleşmeli öğretmenler 1.338 TL (Bekar ve asgari geçim indirimi hariç) ücret almaktadır. Yeni işe başlamış bir öğretmenin ücreti 1.388 TL iken, 24 yıllık bir öğretmenin ücreti ise 1.625 TL’dir.

2011 yılında öğretmen ücretlerine %4+4 zam yapılacaktır. Bunun yanında 80 TL ek ödeme ve toplu görüşme primi olan 45 TL 3 ayda bir sendikalı öğretmenlere verilecektir. Aile yardımına ise 20+20 TL zam yapılacaktır. Buna göre öğretmen ücretleri 2011 yılında 175-250 TL arasında artacaktır.

Bugün 10 yıllık sendikalı bir öğretmenin net ücreti 1.435 TL (Bekar ve asgari geçim indirimi hariç), 2011 Ocak ayında 1.587 TL (3 ayda bir 45 TL olan toplu görüşme primi aylık olarak hesaplanmıştır) olacaktır. Temmuz’da ise ücreti 1.647 TL olacaktır. Temmuz ayındaki bu ücrete asgari geçim indirimi de eklendiğinde, 1.736 TL olacaktır (Ek ders ücreti hariç).

Eylül Ayı Tüketici Güven Endeksi

TÜİK ile Merkez Bankası’nın her ay ortaklaşa yapmış olduğu Tüketici Güven Endeksi Araştırması’nda, 2010 Eylül ayında Tüketici Güven Endeksi bir önceki, yani toplu görüşmelerin sonuçlandığı Ağustos ayına göre %3,5 oranında artmıştır.

Tüketici Güven Endeksi’ndeki bu artış, tüketicilerin mevcut ve gelecek dönem satın alma gücü, gelecek dönem genel ekonomik durum ve iş bulma olanaklarına dair değerlendirmelerinin

iyileşmesinden kaynaklanmaktadır. Bu iyileşmenin en temel sebebi ise, Temmuz 2010'da yapılan toplu görüşmeler sonucunda memurlar lehine elde edilen kazanımlar gösterilebilir.

Öğretmen Ücretleri ile Diğer Kurumlarda Çalışanların Ücretlerinin Karşılaştırılması

Yeni işe başlayan bir öğretmenin ücreti 1.388 TL iken 24 yıllık bir öğretmenin ücreti ise 1.625 TL'dir. Ek ders ücretleri eklendiğinde (haftada 15 saat ve ayda 421 TL) bu ücretler 1.809 TL ve 2.046 TL olmaktadır.

Adalet, güvenlik ve sağlık kurumlarında çalışanların ücretleri incelendiğinde ise, bir polisin, avukatın veya doktorun aldığı ücret, öğretmenin aldığı ücretten yüksek olduğu görülecektir.

Tablo 14. Memur Ücretleri

Memurlar	Haziran 2010	Temmuz 2010
Öğretmen 9/2	1.496 TL	1.550 TL
Polis Memuru 9/3	1.988 TL	2.059 TL
Uzman Doktor 1/4	2.275 TL	2.357 TL
Doktor 1/7	1.923 TL	1.992 TL
Avukat 1/4	2.428 TL	2.515 TL

Temmuz 2010'dan itibaren toplumun diğer ana hizmet alanlarında çalışanların ücretleri, öğretmen ücretlerinden daha yüksektir. Bu fark, yeni yasaların çıkması ile daha da açılmaktadır (Sağlık Bakanlığı'nın Tam Gün Yasası, Adalet Bakanlığı'nın personeline yıpranma payı ve ücretlerinde iyileştirme önerileri gibi).

Öğretmenlerin Sosyo-Kültürel Durumları

Öğretmenlerin kültürel durumlarına ilişkin ihtiyaçlarının başında tatil gelmektedir. Yapılan birçok araştırmada, öğretmenlerin büyük bir kısmının kitap ve gazete okumadığı, kültürel faaliyetlerde bulunmadığı, bunların yanı sıra geçinmek için ek iş yapmak zorunda kaldığı belirlenmiştir. Öğretmenlerin sosyal konumunu kapsayan sonuçlara göre ise, eğitimcilerin yarısının otomobili bulunmamakta ve işe gitmek için toplu taşıma araçlarından yararlanmaktadır. Öğretmenlerin yarısı ise kirada oturmaktadır.

2009 yılında Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi (EBSAM) tarafından yapılan "Öğretmenlerin Tatil Alışkanlıkları" araştırmasında, öğretmenlerin tatil alışkanlıkları, tatil profilleri ve tatil haritaları oluşturulmuştur. Araştırma, Türkiye'de öğretmenlere yönelik yapılan ilk kapsamlı çalışma olması bakımından önem arz etmektedir.

Araştırmanın bulgularına göre, öğretmenlerin %27,4'ü tatil için para ayırabilmekte, %40,1'i kısmen ayırabilmekte, %32,6'sı ise ayıramamaktadır. 6-10 yıl mesleki kıdeme sahip ve tatil için para ayırabilen öğretmenlerin oranı, diğer mesleki kıdem grubuna sahip öğretmenlerin oranından fazladır. Mesleki kıdem yılı arttıkça tatil için para ayıramama oranı da artmaktadır. Tatil için para ayırabilen bekar öğretmenlerin oranı evli öğretmenlere göre daha fazladır.

Öğretmenlerin tatil alışkanlıklarına bakıldığında, yılda birkaç kez diyenlerin oranı 10,1, her yıl tatil yapanların oranı 37, 2-3 yılda bir tatil yapanların oranı 17,9 iken, çok nadir tatil yapanların oranı 23,6'dır. Tatil alışkanlığı olmayan öğretmenlerin oranı ise 11,4'tür. Kadın öğretmenler erkek öğretmenlere oranla daha fazla tatil yapmaktadır. Öğretmenlerin sahip oldukları çocuk sayısı arttıkça tatil alışkanlığının azaldığı görülmektedir.

Tatil alışkanlığı olan öğretmenlerin 34,9'u memleketinde tatilini geçirmektedir.

Tatilde apart otellerde, pansiyon ve benzeri işletmelerde kalan öğretmenlerin oranı, 27,8 iken, öğretmenevlerinde kalanların oranı 6,7'dir. Tanıdıklarının yanında kalan öğretmenlerin oranı ise 36,3'tür.

Bununla birlikte öğretmenin kişisel ve meslekî gelişimleri için ilgi duyduğu çeşitli etkinliklere (müzik, drama kursu gibi) katılmak veya ayda bir iki defa sinema ya da tiyatroya gitmek; kitap, dergi, gazete vb. almak; ailesi ile birlikte dışarıda bir akşam yemeğine çıkmak gibi para gerektiren gereksinimlerin olacağı da bir gerçektir. Bu tür ihtiyaçların karşılanması, mesleki verimliliğin artmasında önem arz etmektedir.

Sonuç olarak, öğretmenlere ödenen ücret ve sağlanan diğer imkanların yeterli olmadığı, öğretmenlerin verdikleri hizmetin karşılığını alamadığı ve toplumsal statüsünün istenilen düzeyde olmadığı görülmektedir.

Öğretmenler, var olan ekonomik sıkıntılar nedeniyle kendilerini mesleğine verememektedir. Görevlerini en iyi şekilde yapabilmeleri, kişisel ve mesleki gelişimlerinin sağlanması ve öğretmenlik mesleğinin cazip hâle getirilebilmesi için hem ekonomik hem de sağlanan imkanlar bakımından öğretmenin durumunun, toplumda gelir düzeyi yüksek diğer temel hizmet alanı olan sağlık, güvenlik ve adalet çalışanlarının düzeyine getirilmesi gerekmektedir.